

İç Anadolu Bölgesindeki Hayvanlarla İlgili İnanış ve Uygulamalar Üzerine Bir Değerlendirme*

Çağrı Çağlar Sinmez**

Gökhan Aslım***

Öz

Çalışmada, İç Anadolu Bölgesinde hayvanlarla ilgili yaşayan inanış ve uygulamaların Türk halk inanışları içerisindeki yeri, Türkiye'nin diğer bölgeleri, Türk dünyası ve diğer milletlerin inanış ve düşünüş kalıplarıyla karşılaştırılması ve anlayıcı yöntemle çözümlenip değerlendirilmesi amaçlandı. İç Anadolu Bölgesindeki hayvanlarla ilgili inanışlar; nazar, haber, olağanüstü varlıklar, cinsiyet, doğum, halk meteorolojisi ve takvimi, uğur-uğursuzluk, bereket-bereketsizlik ve ölüm ile ilgili inanış ve uygulamalar başlıkları altında incelenerek değerlendirildi.

Anadolu insanının sosyokültürel, ekonomik hayatında son derece önemli bir yere sahip olan hayvanlarla ilgili birçok inanış ve uygulamanın Orta Asya'dan Anadolu'ya gelen Türk boylarının geleneksel Türk inanç ve pratiklerini beraberinde taşıyarak günümüzde de yaşattıkları; Anadolu coğrafyasında Türk halkının benimsediği inanış ve uygulamaların etkileştiği medeniyetlerin kültürel, tarihi, coğrafi ve sosyo-psikolojik etkilerinin Orta Asya'da mevcut olan *Hayvan Kültü'*nün gelişmesini sağladığı ve bugün de Anadolu Türk insanının inanç dünyasında varlığını sürdürdüğü söylenebilir.

Anahtar Kelimeler

Halk inançları, hayvan, hayvanlarla ilgili inanışlar, İç Anadolu Bölgesi

* Bu çalışma, 24-26 Nisan 2014 tarihlerinde Kırgızistan/Bişkek'te düzenlenen VI. Uluslararası Genç Türkologlar Sempozyumu'nda sözlü olarak sunulmuş bildirinin genişletilmiş halidir.

** Yrd. Doç. Dr., Erciyes Üniversitesi, Veteriner Fakültesi, Veteriner Hekimliği Tarihi ve Deontoloji Ana Bilim Dalı - Kayseri/Türkiye
cagribey6038@hotmail.com

*** Yrd. Doç. Dr., Aksaray Üniversitesi, Veteriner Fakültesi, Veteriner Hekimliği Tarihi ve Deontoloji Ana Bilim Dalı - Aksaray/Türkiye
vetaslim@gmail.com

GİRİŞ

İnsan hayatının doğumdan ölüme ve ölüm ötesine kadar her safhası inanışlar ve ritüellerle doludur. Resmi din öğretilerinin dışında kalan, geleneksel ve kültürel bağlamda halk arasında yaşamaya devam eden inançların bütününe *halk inançları* denir (Boratav 1994: 7). Türkiye’de ve Türk dünyasında halk inanışları oldukça yaygın ve etkilidir. Bu inançların bir kısmı geleneksel Türk inançlarından, bir kısmı da Türklerin etkilendiği kültürlerden gelmiştir (Eroğlu 2006: 88, Mollaibrahimoğlu 2008: 156). Anadolu Türkleri, kökenleri farklı dinî sistemlere ait olsa da, Anadolu’daki halk inançlarını İslam dini bünyesinde kabul etmekte, uygulamalarında İslami terminolojiyi kullanmaktadır (Boratav 1994: 7-10). İçinde doğduğu geleneğin özelliklerini yansıtan halk inanış ve uygulamaları, toplumdaki geleneksel öğelerin yaşadığının en önemli göstergesidir (Oğuz 2004: 73).

Türkler, tarihin ilk dönemlerinden itibaren konargöçer kültürün bir zorunluluğu olarak hayvanlarla sıkı bağlar kurmuşlar, onlarla ilgili inanışları gündelik yaşamlarına, folklor ürünlerine dâhil etmişlerdir (Yeşildal 2007: 2). Zira bozkır kültüründe hayatı idame etmenin yolu çobanlık ve hayvan besleyiciliktir. Bu bağlamda hayvan ve hayvancılığa verilen önem, Türklerde hayvan kültürünün gelişmesine de katkı sağlamıştır (Kafesoğlu 1988: 304-305). Hayvancılık, folklor yönünden edebiyata ve inançlara çok şey kazandırmıştır (Keskin 2004: 18). Türk’ün sosyal hayatında çok önemli bir yere sahip olan hayvanlara, başta destanlar olmak üzere efsanelerde, masallarda, atasözlerinde, deyimlerde, halk hekimliği, halk meteorolojisi gibi halkbilimi kapsamındaki birçok türde yoğun bir şekilde rastlamak mümkündür. Bundan dolayı, sosyal hayatında hayvanlarla bu denli içli dışlı olmuş, bu hayat tarzını binlerce yıl devam ettirmiş bir milletin inanç sisteminde hayvanlarla ilgili inanışların yoğun bir şekilde bulunması kaçınılmazdır (Mollaibrahimoğlu 2008: 4).

Türkler, ekonomik kaygılarının yanında, tarihî dönemler içerisinde mensup oldukları dinî inanç sistemlerinden kaynaklanan sebeplerden ötürü de hayvanlarla sıkı bağlar kurmuşlardır. Özellikle *hayvan ata* inancının etkili olduğu inanç sistemlerine mensup oldukları dönemlerden kalma inançlarını, bugün mensup oldukları dinlere, dinî inançların etkili olduğu sosyal hayatlarına dâhil etmişlerdir (Yeşildal 2007: 2, Yaltırık 2013: 190). Türk inanç sistemlerinde ve İslamiyet etkisiyle oluşan Türk kültür çerçevesinde hayvanlara yüklenen olum-

lu ve olumsuz anlamlar, sözlü kültür ürünleri aracılığıyla yüzyıllar boyunca aktarılmaktadır (Sarpkaya 2014: 150).

Çalışmada, Türkiye'nin İç Anadolu Bölgesindeki hayvanlarla ilgili yaşayan inanış ve uygulamaların Türk halk inanışları içerisindeki yeri, Türkiye'nin diğer bölgeleri, Türk dünyası ve diğer milletlerin inanışlarıyla karşılaştırılması, anlayıcı yöntemle çözümlenip değerlendirilmesi amaçlandı.

GEREÇ VE YÖNTEM

Çalışmanın materyalini, İç Anadolu Bölgesinde (Aksaray, Çankırı, Karaman, Kayseri, Kırıkkale, Kırşehir, Konya, Sivas, Yozgat), 212 kaynak kişiden mülakat yoluyla elde edilen yazılı, sözlü ve görsel veriler oluşturdu. Yazılı materyali, *bilgi derleme formu* kullanılarak elde edilen veriler; sözlü materyali ses kayıt cihazı kullanılarak, inceleme yapılan yerlerdeki halk hekimliği uygulayıcıları, hayvan sahipleri ve hayvancılıkla uğraşan kişilerden elde edilen veriler; görsel materyali ise fotoğraf makinesi ile saptanan folklorik görüntüler oluşturdu. Bilgi edinilen kaynak kişiler (KK) bulgular kısmında metin içinde yer alma sıralarına göre parantez içinde gösterildi.

BULGULAR

1. Uğur-Uğursuzlukla İlgili İnanış ve Uygulamalar

Horozun akşam ötmesi uğursuzluk sayılır (KK1). Birisinin önünden tavşan geçerse uğursuzluk, tilki geçerse uğur sayılır. Alevi köylülerince tavşan uğursuz sayılır, etinin yenilmesi haramdır (KK2-9). Vücut rengi siyah olan kedi ve köpekler uğursuzluk getirir (KK10-12). Kuzulama, buzağılama mevsiminde uğursuzluk getireceği inancıyla dışarıya maya, yün verilmez (KK13).

At, dört ayağında seki (beyazlık) olursa hayırsız, üç ayağında seki olursa mübarek, alnında seki olursa hayırlı sayılır. Atın alnından burnuna kadar akıtma olursa uğursuz, alnında yıldız olursa uğurlu, rengi siyah olursa uğursuz kabul edilir (KK14). Bir rivayete göre, Nuh Tufanında şeytan Hz. Nuh'un gemisine eşeğin kuyruğuna tutunarak girdiğinden eşek uğursuz sayılır (KK15). Gün dönümünden (21 Haziran) sonra yılan öldürülmesi iyi sayılmaz (KK16).

Rivayete göre, Hz. İbrahim'in ateşe atılacağı zaman ala karga su taşımadığından uğursuz sayılmış, kertenkele ağzıyla su taşıdığından uzun bir ömür yaşamakla, katır da odun taşıdığından dolayı doğum yapamamakla cezalandırılmıştır (KK17-18).

Kınalı kekleğin hikâyesi şöyledir: “Hz. Ali’nin aldığı bir yaradan kan yere damlamış, yerdeki bu kan, dokunan her kişiyi yakarmış. Kanı gagalayan bir keklik yanmamış ama gagası ve ayakları kırmızı olmuş” (KK19).

Leylekler, Hicaz’a göç eden kuşlar olduğu için kutsal görülür, yuvalarını bozmak en büyük günahlardan sayılır (KK20-24).

2. Halk Meteorolojisi ve Halk Takvimiyle İlgili İnanış ve Uygulamalar

Kuşlar havada toplu halde ötüşürse yağmur yağacağına alamettir, denilir. Yağmur yağması dileğiyle bir yılın diri diri yakılır (KK25). Hava bulutlu iken arılar kovandan dışarı çıkıyorsa yağmur yağmaz, kovana giriyor, çıkmıyorsa yağmur yağar. Horozlar akşamdan öterse, sıcak günlerde sinekler alçaktan uçarlarsa, kurbağalar çok öterse, tavuk erken tünemek isterse yağmur yağar (KK26-27). Keçiler kuyruğunu dik tutarsa yağış olacağına işaret sayılır (KK23-24,28). Yağmur yağdırma törenlerinde kuru bir at kafatası, üzerine bazı dualar, ayetler (Zuhruf Suresi 11. Ayet) yazılarak seher vaktinde bir ırmak kenarına atılmak üzere kullanılır (KK29).

Ildız vurması denilen bir inanişe göre, Hıdırellezin 18. gününde bir yıldızın etkisiyle hayvanların hastalanacağına, bu yıldızı gören hayvanların öleceği, etlerinin bile yenilemeyeceğine inanılır. Çobanlar bu günde sürüyü, *Ildız yıldızına* ters tarafta otlatır, güneşten kaçırarak hayvanlarla beraber *dulda*’da (kuytu yer) yatarlar (KK26-27,30-35). *Ülger Vurması* veya *Ülger Doğanay* denilen (haziran ayının ilk 2 haftası) ve altı ayda bir doğan ülger yıldız kümesinin etkisiyle oluşan rüzgârın hayvanları hastalandıracağına inanılır. Bugün çobanlar hayvanları gölge yerde saklarlar. Ülger vuran koyunların tüyleri kabarır, sürünerek ölürler (KK1,36-44).

Kuşlar sürü halinde ağaçların tepelerine konarlarsa, kedi ateş başında kuyruğuyla oynarsa, koçlar sürüye katıldığında beyaz koyunlara koşarlarsa kışın erken başlayacağına, sert geçeceğine işaret sayılır. Çok yağışlı ve kurak olan yıllarda hayvanların hasta olacağı düşünülür (KK45-47). Kösnü (köstebek), toprağı çok eşerse kış çok sert geçecektir (KK48-49). Yaz mevsiminde eşek arısı çok olursa kış çok uzun sürecektir (KK50). Koç ilk olarak kara koyuna atarsa o yıl kış mevsimi hafif, beyaz koyuna atarsa o yıl kış uzun ve bol kar yağışlı geçer (KK51). Ala karga sayısı çok olursa kış zor geçer (KK52).

3. Nazarla İlgili İnanış ve Uygulamalar

Nazarın nedeni “göz değdi, kem göze geldi, nazara gelme, pis nefisi değdi, ma-şallah demedi” gibi sebeplerdir (KK17,53-59).

Nazar otu olarak bilinen üzerlik (*aşkar otu*) tohumlarının ateşte yakılarak hayvanın başından dolandırılmak suretiyle tütsüsü yapılır (KK17,55-68).

Nazardan hastalandığına inanılan bir hayvana, dualanan tuz veya ekmek yedirilir (KK60,69-73). Hayvanın üzerinde tavada eritilen bir miktar kurşunun bir kapta bulunan suyun içine dökülmesiyle kurşun dökme ritüeli gerçekleştirilir (KK74). Sarımsak, soğan kabuğu tütsüleri yapılır. Dumanı hayvanın altından geçirilerek nazardan korunmuş olunur (KK75-76). Bir yumurtaya ayetler yazılarak at ve ineğin alnında kırılır, içirilir. Nazarlık olarak yılan gömleği (*hav, kav*) dövülür, ineğin boynuna asılır (KK2,17,77-80).

Sığırların boynuna nazar değmesin diye mavi boncuklardan yapılmış nazar boncuğu (Resim 1-2) ve çan; ahırların içine, kapılarının üzerine kaplumbağa

Resim 1-2. Nazardan korunmak amacıyla inek ve buzağuların boynuzuna ve boynuna asılan nazar boncukları

Resim 3. Nazara karşı ahırlarda kullanılan kaplumbağa kabuğu

Resim 4. Nazara karşı kullanılan iğde çekirdekleri

Resim 5. Nazara karşı ahır kapılarına asılan at kafatası

Resim 6. Nazara karşı ahır kapılarına asılan köpek kafatası

Resim 7. Nazara karşı ahır kapılarına asılan at nalı

nazar değmesi engellenir (KK35-44,96-115). Nazara karşı alınan tedbirlerden bir tanesi de muska (Resim 8) yazıp ahıra ya da hayvanın boynuna asmaktır (KK2,55,70,82,116-117).

Kötü gözün bakışı şap ile erirmiş inanışına göre koyunların boynuna yedi kat bezle sarılan şap asılır (KK95). Tuz ateşe atılır, tavada üç kez çevrilir, hayvanın başının üstünden döndürülür (KK18). Ateş közü tavaya konur, üzerine kedi

tüyü ve tuz atılıp yakılır. Dumanı hayvanın altından geçirilerek nazardan korunmuş olunur (KK2,17,77-78,80).

Evleri farelerden korumak için kapı girişlerine at nalı asılır (KK17). Bir bezin içine tavuk pisliği konulur, sarılarak sığırların boynuna asılır (KK118-119). Doğum yapmış hayvanı nazardan korumak için ağız sütünden bir miktar komşulara dağıtılır. Komşu sütü “*Allah ineğininizin damarını gür etsin, sütünü bol etsin.*” duasıyla alır, kabı yıkamadan geri verir, kabı yıkar ise ineğin sütü kesilir (KK120-121).

İnek sağdırmaz, huysuzluk yaparsa göz değmiştir; üç parça tuz alınarak *üç Kul-hu, bir Elham* duaları okunur, tuz ineğin ve sütün üstüne serpilir (KK122-123).

4. Bereket/Bereketsizlikle İlgili İnanış ve Uygulamalar

Allah, rahmetini, bereketini sabahın erken vakitlerinde dağıtır; koyunda en erken yaylıma çıkan hayvan olduğundan dolayı bereketli kabul edilir (KK28).

Eve beyaz güvercinin girmesi bolluk, bereket, uğur getirir. Çünkü bir menkıbeye göre, Hz. Muhammed Sevr Dağı’ndaki mağarada gizlenirken, mağara girişindeki ağacın üstüne bir çift güvercin yuva yaparak yumurtlar, müşrikler şüphelenmeden giderler. Böylece güvercin, Hz. Peygamberi kurtarıcı bir roldedir (KK124-125). Bir rivayette, güvercinin “*Etimi yiyen doymasın, pisliğime basan onmasın.*” deyişinden dolayı evde güvercin besleyenin kazancında bereket olmadığına inanılır. Güvercin olan ahırda nazar olmaz, şeytan giremez (KK126). Güvercin, sahibine fakirlik getirir. Güvercin guruldaması “*Evin gurusun, evin gurusun.*” ve “*Ben hapisim, sende hapis ol.*” bedduası olarak yorumlanır (KK127-128).

Koyun sürülerinin yavrularının sağlıklı, bereketli olması ümidiyle kuzuların doğumuna elli gün kala ya da koç katımından yüz gün sonra *davar yüzü* veya *saya gezme* adı verilen köy seyirlik oyunları oynanır (KK27,51,129-131).

Köpeğin ezan okunurken uluması rızık istediği anlamına gelir (KK128,132-133). İnek ilk yavrusunu doğurduğu zaman ilk sağılan süt olan *ağız sütü* evden çıkarılırsa ineğin sütü kesilir (KK134). İlk doğumunu yapan ineğin sütü bol olsun diye sütün yarısı akan suya dökülür, yarısı pişirilerek içirilir (KK135). Hayvanların bereketlenmesi, ikizlik oranlarının artması için sancı çubuğunun ucuna altın takılarak koyunların üzerine değdirilir (KK136).

Hayvan dağda kaybolduğunda, kurt saldırısına uğramasın diye hocaya bıçak götürülür. Hoca bir dua (Şems ve Ayet-el Kürsi sureleri) okur, bıçağı kapatır. Hoca bıçağın ağzını açana kadar hiçbir kurt kaybolan hayvana saldırıp yaralayamaz. Bu büyüsel tekniğe *kurtağzı bağlama* denir. Kaybolan hayvan köye dönünce, kurdun açlıktan ölmemesi için bıçağın ağzı açılır (KK18,99,108,113,137-152).

5. Haberle İlgili İnanış ve Uygulamalar

Saksağan ve kedinin kendini yalaması eve misafir getirir (KK153). Leylek göç ettiği yere eğer kanlı çaput bez getirirse savaş, kemik getirirse ölüm, buğday getirirse bolluk, kuru dal getirirse kıtlık olur (KK19). Ala karga şen şakrak su kenarında ötüyorsa, gören kişiye mutlu bir haber; cıyak cıyak öter ise bir bela getirir (KK154). Eşek, şeytan gördüğü zaman anırır (KK10). Köpeğin ezan okunurken uluması sahibinin başına bir bela getireceğini ya da deprem olacağını haber verir (KK125).

6. Olağanüstü Varlıklarla İlgili İnanış ve Uygulamalar

Vücudu kara-siyah renkte olan köpeklerin tehlikeli, üç harflilerden olduğu varsayılarak “*Nişansız zağar boş olmaz.*” denilir (KK2). *Koyun cennetten çıkma, soyu melekten* deyişi gereği koyuna vurmak günah sayılır. Koyunun olduğu yere cin, peri giremediği çünkü koyunun *melaïke* olduğu; keçinin canının ise şeytandan oluştuğu düşünülür (KK28,108,122,155-157). Kadınların *al karısı basmasında*; at, loğusa kadının yatağının üstünde yarım teneke arpa yerse kadının *dili-dişi* açılır (KK2). Al karısının dişi atların üzerine binerek yelelerini ördüğü, terleterek hastalandırıp ölümlerine neden olduğuna inanılır (KK158-159).

7. Doğumla İlgili İnanış ve Uygulamalar

Kızgınlık göstermeyen (*ögürsemeyen, boğasamayan*) ineklerin önüne kızgınlık göstereceği diye tuz konulur (KK75). Suni tohumlamadan (*aşı, aşundura*) sonraki iki ayda, ineğe yavru atma riski nedeniyle patates yedirilmez (KK160). Gebe ineklere ilk 15-20 gün tuz verilmez, tohumlamadan sonra ineğin önünden bir daha kızgınlık göstermesin diye tuz kaldırılır (KK75). Boğalara, aşımı çok yapması için tuzsuz tereyağı, yumurta içirilir. İkiz doğan dişi buzağılar çiftleşme dönemlerine eriştiklerinde boğa aşımı (*keleğe çekmek*) sonucu döl tutmazlar (KK161-163). İnek suni tohumlama, tabii aşım sonunda döl tutmuyorsa *ten, soğukluk, ala* adı verilen cinsel organı (*klitoris*) jiletle ya da

bıçakla kesilir, oluşan yaraya tuz basılır. Bu işleme *kesme* adı verilir. Aynı amaçla klitoris ateşte kızdırılmış demir, maşa gibi aletlerle yakılır (Resim 9) (KK100,105,110,139,164-187). Her aşımdan sonra klitorise sönmüş kireç sürülür. Suni tohumlamadan sonra yapılan tohumlamanın tutması için ineğin beline soğuk su dökülür, masaj yapılır (KK188). İneğin kızgınlığının çabuk geçmesi için klitorisine kireç sürülür, beline soğuk su dökülür (KK12).

Resim 9. Klitoris kızgın maşayla dağlama işlemi

Damızlıkta kullanılacak koçlar arasından yumurtalığı (*testis*) büyük olanlar seçilir, çünkü yavrularının sütü bol, kuzusu iri olur (KK189). Koçsayan koyuna döl tutmaz korkusuyla tuz verilmez (KK190). Koyunların aynı zamanda kızgınlık geçirmesi (senkronizasyon) için anason veya 20 gün süreyle arpa yedirilir (KK191-192).

İneğin teni beyazsa hayvan kısırdır (KK193-194). İneğin gebelik akıntısı (*çara*) sarı ise dişi, boz ise erkek yavru doğuracaktır (KK195-196). İnek tüylerini dikine yalarsa buzağısı erkek olur (KK197-198).

Suni tohumlamadan veya tabii aşımdan sonra ineğin vulvasından akan kan (*metöstrus kanaması*), tohumun tuttuğuna, ineğin gebe kaldığına işaret eder. İneğin idrarı bir tasa konur, içine arpa, buğday atılır. Bu tahıllarda çürüme gözlenirse hayvanın gebe olmadığı, çürüme gözlenmezse hayvanın gebe olduğu anlaşılır. Gebeliğin ilk 45-50 günlük döneminde bu uygulamadan sonuç alınır (KK199). Koyunların kuyruğu kaldırıldığında vulvası aşağıya doğru sarkık görünümündeyse gebelik teşhisi konulur (KK189,200-201).

8. Hayvanın Cinsiyetiyle İlgili İnanış ve Uygulamalar

Kuzuların erkek doğması için koçların üstüne erkek çocuğu, dişi kuzu doğması için kız çocuğu bindirilir (KK51,136). Koç katımı esnasında en çok tercih edilen koç *madah* adı verilen yumurtalığı karnının içerisinde olanıdır. Bu koçun aşım yaptığı koyunların yavruları dişi olur (KK51). Koç katımından önce koçların barındığı ağılın kapısını bir erkek açarsa, o yıl erkek yavru; bir kadın

açarsa o yıl dişi yavru çok olur (KK170). İneğin dişi yavru olması amacıyla bir çocuğun süt dişi inneğin kulağının içine atılır (KK13).

9. Ölümle İlgili İnanış ve Uygulamalar

Karınca, Peygamber örümceği (*ağ böceği*), arı öldürülmez. Kedi öldürmek büyük günahdır, ancak cami yaptırılarak affolunur (KK123,202-204). Baykuşun damında öttüğü evden ölü çıkar (KK127,205-207). Diş gıcırdatan hayvanın öleceği düşünülür (KK208). Baykuş bir insanın karşısına geçip diş sayarsa, kaç diş saydıysa o kadar gün sonra o insan ölür (KK209). Baykuş birinin çatısında öterse o sadaka olarak “*Bir kg lokum, şeker alayım, börek yapıp dağıtayım.*” demelidir (KK43). Angut kuşu öldürmek günahdır. Turna kuşunun çiftlerinden biri öldürülürse diğeri yedi sene çiftleşmeyeceği için öldürülmesi günahdır (KK151,210-212).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Kılıç (2001: 416), yolda giderken tilki görülmesinin uğur sayılmasının temelinde tilkinin Hızır olabileceğine inanan Bektaşî inancının izlerinin, tavşanın uğursuz sayılmasının Bektaşîlerin Budizm'deki tenasüh inancından etkilenerek insanların bir tavşan olarak dünyaya gelecekleri inancının etkili olduğunu belirtmektedir. Selçuk (2008: 321-322) ve Üçer (2005: 387), Alevî Türkmenleri arasında tavşan eti yemenin yasak olduğunu, tavşanın üzerinden geçtiği tarlaları, dokunduğu nesnelere uğursuz kıldığını; Ergun (2011: 285) tavşanın Yakutlarda kuraklığın, Tatarlarda ise kıtlığın habercisi olduğuna inanıldığını bildirmektedir. Tilki; Kırgız, Kazak, Yakut ve Moğollarca *eş-ruhlar* inancı nedeniyle kutsal sayılmakta (Araz 1991: 76, Duvarcı 2005: 136), Aşağı Fırat Havzası folklorunda insanın, arabanın önünden tilki, tavşan geçmesi uğursuz sayılmaktadır (Yüksel 2012: 139). Selçuk (2008: 319-320) ve Olgunsoy (2007: 121), Tahtacı Türkmenleri, Balıkesir Yörükleri, Kırgız, Kazak, Türkmenler arasında baykuşun uğursuz, ölümle bağlantısı kurulan bir kuş olarak kabul edildiğini; Yüksel (2012: 112) Aşağı Fırat Havzası folklorunda baykuşun hem uğursuz, hem de uğurlu sayıldığını belirtmektedir. Anadolu, Altay, Kazak, Ahıska Türklerinde köpek ulumasının, akşam horoz ötüşünün kötü haber ve ölüme işaret belirtisi olarak düşünüldüğü (Dilek 1996: 100, Kalafat 1999: 70, Olgunsoy 2007: 156, Selçuk 2008: 320, Yüksel 2012: 114) bildirilmektedir. Çalışmada, horozun akşam ötüşü uğursuzluk ve havanın değişmesinin bir referansı, baykuşun ölümü simgelediği; ezan okunurken köpeğin uluma-

sının uğursuzluk ya da depremin habercisi; tilkinin yoldan geçmesinin uğur, tavşanın geçmesinin uğursuzluk getireceği ve tavşan etinin Alevi köylerinde yenilmemesinin tespitiyle Türk topluluklarında uğur ve uğursuzluk olarak kabul edilen hayvanların İç Anadolu Bölgesinde de benzer özellikleriyle var olduğu, günümüzde aynı şekilde kabul gördüğü söylenebilir.

Moğollarda ve Orta Asya'da yağmur yağdırma taşı olarak bilinen *yadal/cada*'nın yılanın başında bulunduğu, yılanın yakılarak *yada* taşının ortaya çıkmasıyla yağmurun yağacağına inanılmaktadır (Kalafat 1990: 346, Araz 1991: 151, Ögel 1995: 77). Altay Türklerinin inanışlarına göre arının kapalı havalarda kovandan çıkmaması, sineğin alçaktan uçuşması yağmur yağacağına işaret sayılır (Dilek 1996: 101). Bir Yakut efsanesine göre, “*Ülker yıldızının gökte açtığı delikten soğuk rüzgârlar girer, yeryüzündeki her şeyi dondururmuş. Bir gün büyük bir bahadır çıkmış ve elleri donmasın diye otuz çift kurt derisinden eldiven yapmış, göğe çıkarak Ülker yıldızının deliğini kapatmış.*” Dolayısıyla yeryüzündeki havalar daha sıcak, ılık olmaya başlamış (Ögel 1998: 48). Çalışmada, Hıdırellezin 18. gününde bir yıldızın ve Haziran ayında Ülker yıldız kümesinin etkisiyle oluşan rüzgârın hayvanları hastalandırdığı, bu durumdan korunmak için hayvanların kuytu yerlerde saklandığı; hayvanların hareketlerinden, kuşların, kurbağanın, horozun ötüşünden çeşitli tecrübeler edinerek hava tahminlerinin yapıldığı; hayvan sayı ve hareketlerinin artmasının havanın ya da mevsimin nasıl olacağı konusunda insanlar için referans oluşturduğu tespit edildi. Buradan, Ögel (1998)'in bahsetmiş olduğu Yakut efsanesinin günümüze kadar ulaştığı, yaygın bir inanış olarak İç Anadolu Bölgesinde hayvancılıkla uğraşan kişilerin bu durumu devam ettirerek sürülerinde uyguladığı görülmektedir. Doğayı iyi gözlemleyen insanların doğada bulunan her canlının hareketinden oluşabilecek değişimleri çıkarabileceği fikrine paralel olarak İç Anadolu Bölgesinde insanların hayvanlar üzerindeki gözlemleriyle kendileri için fayda sağlayabilecek bazı tecrübelere bu sayede ulaşabildiği söylenebilir. Çalışmada saptanan yılan yakılması, ayetler yazılı kuru at kafatasının bir akarsuya atılması inanışının, Orta Asya'daki yağmur yağdırma ritüeline benzer şekilde İç Anadolu Bölgesinde de uygulandığının somut örneği olduğu kabul edilebilir.

Eskiçağ Anadolu uygarlıklarından, özellikle Hitit ve Urartularda, tanrılar iyilik ve kötülük tanrıları olarak adlandırılmakta, bu tanrıların bazı doğa varlıklarında yansıdığı kabul edilmekte ve insanların kötü tanrılardan, ruhlardan korunmak için uğurlu sayılan yansıtıcılarını ev veya ahır kapılarının üstüne

asmalarının Eskiçağ Anadolu inancından kaynaklandığı ileri sürülmektedir (Kalafat 1990: 196, Eyuboğlu 2007: 132). Kaza ve yara iyelerine karşı koruyucu olarak kabul edilen at kafa kemiğini (Kalafat 1998: 239-270); Çuvaş, Kuzey Kafkas Türkleri, bahçe, sıırıklarda, Kazak-Kırgız ve Başkırtlar kötü ruhlarla karşı korunma tılsımı olarak arı kovanlarının bulunduğu yerlere asmaktadırlar (İnan 1963: 3138, Başbuğ 1986: 14-40). Pürlü (2002: 932), bakışa karşı yansıtıcı özelliği olan at kafatasının; nazar boncuğu ve gözü andıran üzerlik otunun; lanetli bir ağaç olduğu için nazarı savacağına inanılan iğde dalının bakışların etkisini zararsız hale getiren başlıca vasıtalar olduğunu belirtmektedir. Ergun (2004: 327), Türkler arasındaki inanişaya göre iğdenin Tanrı kutu taşıyarak nazara karşı koruyucu bir kalkan özelliği göstermesinin dikenli bir ağaç olmasından kaynaklandığını, erlik/şeytan, kötü ruhların dikenli çalırlara yaklaşmadıklarını ifade etmektedir. Üçer (1973: 4), ölümlerin çoğunun nedeninin nazardan olduğu inancının mezarlık bitkisine üstün nitelikler kazandırdığını, üzerlik bulundurmak suretiyle ölümden, kötülüklerden kaçınılmak istendiğini, üzerliğin koruyucu, tedavi edici kudretine inanılarak bazı psikosomatik hastalıkların tedavisinde kullanıldığını; Akalın (1993: 257), tütsü için genellikle üzerliğin kullanılma nedenini tohumlarının yanarken çatlayıp ses çıkarmasından dolayı çıkan seslerin nazarı değen kişinin nazarını bozacağına, gözlerini patlatacağı inanişına bağlamaktadır. Örnek (1966: 73), göz şeklindeki uğurlukların Babil, Asur, Eski Mısır toplumlarında kullanıldığını; Erkin (2013: 177), Uygur Türklerinde ateşten geçirme (ot köçürüş), muska yapma (tumar kılış), kan akıtma, tütsü yakma gibi büyücülük adetlerinin şaman inancındaki ruhların düşüncesinden ortaya çıktığını; Acıpayamlı (1962: 20), tehlikelere karşı toteme ait bir parça taşımanın zamanla nazara karşı nazarlıkla korunmak şekline girdiğini, bu sebeple, tehlikeler nazar, totem parçaları da nazarlık şekline dönüştüğünü bildirmektedir. Boratav (2001: 224), Anadolu'da, sihir sistemine dayanan şamanlığın, İslamiyet'in bir ögesiymiş gibi varlığını sürdürdüğünü ifade etmektedir. Dinçer (1967: 61), Anadolu'da idrarın ilaç gibi kullanılmasının eski çağlara kadar gittiğini, hastalıkların kötü ruhlar tarafından olduğuna inanılan çağlarda bu ruhların pis şeylerden kaçtıklarının sanıldığını, bu sebeple en pis karışımların onları hasta organizmadan kaçırarak en gözde ilaçlar olduğunu; Ekici ve Fedakar (2014: 43), nazarın temel tesirinin kurutma olduğunu, su-hayat ve kuraklık-ölüm arasındaki metaforik ilişkiye bağlı olarak nazara karşı yapılan uygulamalarda tükürük ve idrar da olmak üzere suyun kullanıldığını (Dundes 1981'den) vurgulamaktadır. Ay-

rıca, Anadolu'da nazardan korunmak için mavi boncuk, muska, at nalı, kaplumbağa kabuğu, koç, köpek-at kafası, devetüyü gibi nesnelerin kullanıldığı bildirilmiştir (Dinçer 1967: 61, Arslan 1998: 9-134, Olgunsoy 2007: 10-295, Mollaibrahimoğlu 2008: 12-156, Yüksel 2012: 10-180, Özen vd. 2014: 24). Çalışmada, hayvanları nazardan korumak amacıyla uygulanan kaplumbağa kabuğu, üzerlik, şap, iğde, at kafatası ve nalı, köpek kafatası, kurşun dökme, muska, mavi boncuk gibi hayvansal, bitkisel ve madensel maddelerin pratiklerde kullanılışında yukarıdaki literatürlere paralel olarak totem fikrinin hâkim olduğu, fetişizmin biraz değişikliğe uğramış pratikleri olarak kaynağını Orta Asya şaman inancından aldığı ve bazı ritüeller eklenerek günümüze kadar geldiği ileri sürülebilir.

İnsan-hayvan ilişkilerinin sonucu olarak ortaya çıkan, tabiatın yeniden canlanması, dolayısıyla hayvansal bereketin yeniden temini Türk kültüründe (Özdemir 1997: 279-291) *saya gezme* gibi yeniden dirilmenin bayramı olarak adlandırılan törenlerle kutlanmaktadır (Düzgün 2005: 24-28, Bayat 2008: 142, Sinmez vd. 2013: 19-25). İnan (1998: 730), Altay inanışlarına göre evcil hayvanları yaratan, onlara bereket verenin yer su iyeleri olduğunu; Olgunsoy (2007: 208), Balıkesir yöresinde hayvanın ilk sütünün hayvanın sütü bol olsun, su gibi aksın gitsin diye akan bir suya ya da bir ağaç dibine dökülmesinin eskiden temiz yer-su ruhlarına sunulan kurbanın bolluk, bereket istemiyle meşrulaştırılmış şekli olduğunu bildirmektedir. Çalışmada, İç Anadolu Bölgesinde *saya gezme*, *davar yüzü* adı verilen, koyunlara bereket getirmesi için yapılan törenin ve ilk doğumunu yapan ineğin sütünün bol olması niyetiyle yarısının akan suya dökülmesi geleneğinin tespitiyle bölgede doğum öncesi ve sonrası yapılan uygulamaların yukarıdaki literatür bulgularına benzer şekilde bereket temelli olan Türk inanışlarının izlerini taşıdığı, Türk kültürünün bir devamı şeklinde geliştiği ve bölgede varlığını koruyan gelenekler arasında yer aldığı ifade edilebilir.

Ergun (1997: 457), kekliğin oluşumunu anlatan efsane metinlerine Azeri, Uygur, Başkurlarda tesadüf edildiğini ve bu rivayetlerde kekliğin başlangıçta bir kız olduğundan bahsetmektedir. Boratav (1994: 62), "*Kekliğin, düşmanlardan gizlenmiş olan bir Peygamberin bir kavak ağacının dalları arasında saklı olduğunu, gak kavak! gak kavak! diye ses çıkararak haber verdiğini, Peygamberin öldürülmesiyle akan kanın kekliğin tüyelerine bulaştığını, kıvalı rengi oradan aldığı.*", bir hayvanın, cansız herhangi bir tabiat ögesinin bugünkü biçimine neden, nasıl dönüştüğünü anlatan hikâyecilere *dönüşüm efsaneleri* adı veril-

diğini bildirmektedir. Olgunsoy (2007: 116), Balıkesir yöresinde keklığın iyi bir imaja sahip olmamasının nedeni olarak her rivayette isimleri Hz. Ali, Hz. Yakup, Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin olmak üzere farklılık gösteren dinî şahısların ölümlerine sebep olmasından kaynaklandığını vurgulamıştır. Çalışmada, keklikle ilgili elde edilen rivayetin Ergun (1997) ve Boratav (1994)'ın bildirdiği rivayetlerle ana tema bakımından aynı ve oluşum-dönüşüm efsanelerine örnek olduğu, Olgunsoy (2007)'un derlediği hikâyelere benzer şekilde keklığın Hz. Ali'nin kanında eşinmesiyle fiziksel özelliklerinde yansımaları bulunduğu ileri sürülebilir. Ayrıca, çalışma verilerine göre, Hz. İbrahim'in ateşe atılacağı zaman ağzıyla su taşıyan kertenkelenin uzun bir ömür yaşamakla ödüllendirilmesi, sırtında odun taşıyan katırın nesiller boyu kısır kalmakla cezalandırılmasının da dönüşüm efsaneleri içerisinde değerlendirilebileceği söylenebilir.

Altay Türklerine göre Tufan efsanesinde (İnan 2000: 22-23), “*Gemiyle sular üstünde yükselen kutsal kişi (Nama), gemi karaya oturduğunda suyun derinliğini öğrenmek için çeşitli kuşları görevlendirmektedir. Nama sırasıyla önce kuzgunu, sonra saksaganı, daha sonra kargayı, en son güvercini gönderir. Kuzgun, saksagan, karga çıktıkları yolculukta bir leşe konarlar, asil işlerini ihmal ederler. Nama'nın gönderdiği kuşların en sonuncusu olan güvercin, gagasında bir dalla geri döner, böylece karanın yakınlarda olduğu anlaşılır. Nama, leş başında oyalanıp kalan kuzgun, karga ve saksaganı kıyamete kadar leşe geçinmelerini söyler. Verilen görevi yerine getiren güvercine de, kendisinin sadık hizmetçisi olduğunu, kıyamete kadar kendi evlatlarıyla birlikte yaşamasını söyler.*” Türk inanış sistemi, Tufanla ilgili bu efsane vasıtasıyla saksagan, kuzgun ve karganın neden leş yiyerek, güvercinin ise neden insanlarla birlikte ve onlara sadık bir kuş olarak yaşadığını açıklamaya çalışmıştır (Aça 1999: 54). Elçin (1997: 63-75) ve Temizkan (2014: 169), su kuşu turnanın, Türklerde Gök Tanrı tasavvuru dışındaki ilahlardan biri olan ulu bir kişiliği temsil eden kuş olduğundan söz etmektedir. Anadolu'da hayvanlarla ilgili halk inanışları araştırmacılarının (Olgunsoy 2007, Yüksel 2012) elde ettikleri bulgulara göre leyleğin insanlara yakın olması ve kutsal topraklara gitmesinden dolayı yuvasını bozmanın iyi sayılmadığı, karganın olumsuz bir imaja sahip olduğu, turnanın saygı duyulan, vurulması iyi sayılmayan kuşlardan kabul edildiği, koyunun meleğe, keçinin ise şeytana benzetildiği, leylek, güvercinin mübarek, bereketli bir hayvan olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda İç Anadolu Bölgesinde kedi, güvercin, koyun, peygamber örümceği, leylek ve turnanın genel olarak saygı gören, kurtarıcı, sadakat sembolü rolünde kutsal, bolluk ve bereket kaynağı olarak; karga, keçi,

kertenkele, katır, keklik ve eşeğin olumsuz, cezalı görülmelerinin kaynağını Müslümanlık ve Türk inançlarından aldığı ileri sürülebilir.

Anadolu'da halk veteriner hekimliği araştırmacıları, döl tutmayan ineklerin klitorisinin demir, tava, maşayla dağlandığı, jiletle kesilip oluşan yaraya tuz, soğuk su, sarımsak sürüldüğünü (Dinçer 1967: 61, Arslan 1998: 134, Yerlikaya 2002: 137, Yüksel 2012: 106); Kalkan (1991: 27), araştırmasında döl tutmayan düvelerde kliteridektominin ve klitoris koterizasyonunun kan progesteron profilleri dengesini düzelterek gebe kalma oranını artırdığını bildirmektedir. Gül (2013), Eski Mısır Medeniyetinde bir kadının gebe olup olmadığı arpa, buğday dolu iki torbaya iki kadının idrar yapmasıyla ortaya çıktığını, bu uygulamada hamilelik şüphesi taşıyan kadının idrarla sulamış olduğu torbaların, diğer kadının sulamış olduğu torbalardan daha önce çimlenirse, kadının hamile olduğunun anlaşıldığını ifade etmektedir. Çalışmada, suni tohumlama veya tabii aşım sonunda ineklerin gebelik şansını artırmak için *ten*, *soğukluk*, *ala* adı verilen klitoris jilet ya da bıçakla kesildiği, oluşan yaraya tuz, kızdırılmış demir, maşa gibi aletlerle koterizasyon yapıldığı; gebelik teşhisinin arpa veya buğdayın üzerine dökülen inek idrarının bu tahıllarda çürüme yapıp yapmamasına göre belirlendiği tespit edildi. Çalışmada, Anadolu'nun diğer bölgelerindeki uygulamalara benzer şekilde klitoris çeşitli aletlerle dağlanması, kesilmesinin Kalkan (1991)'ın araştırma sonuçlarına göre rasyonel bir nitelik kazandığı ve Gül (2013)'ün tespitine paralellik gösteren doğum ve cinsiyet tayiniyle ilgili uygulamaların Eski Mısır Uygarlığından etkilenmiş olabileceği, etnolojik kökeni hakkında fikir verebileceği ileri sürülebilir.

Halk inanışlarında ölümü önceden haber veren belirtiler arasında hayvanlarla ilgili olanlar büyük bir yer tutmaktadır. Hayvanların ötüşleri, ulmaları, kişnemeleri, hareketleri, uçuş yönleri, yaklaşan bir ölümün ön belirtisi olarak yorumlanmaktadır (Büyükokutan 2007: 77, Mollaibrahimoglu 2008: 73). Çalışmada, diş gıcırdatan hayvanın öleceği, baykuşun diş saymasının ölümüne sebebiyet vereceği, baykuşun kimin damında öttüyse o evden ölü çıkacağına inanıldığı belirlendi. Bu bağlamda, ölümün habercisi olarak hayvan hareketlerinin İç Anadolu Bölgesinde de önemsendiği, özellikle baykuşun ölümün habercisi olduğuna inanılan bir hayvan olduğu söylenebilir.

Türk inanç sisteminde önemli bir yer işgal eden *Umay Ana* ve *iye* (yer iyisi, su iyisi, ev iyisi, oba iyisi vd) kavramları temelde yardımcı ve koruyucu ruhlar olarak nitelendirilmektedir. İyelerin muhtelif yerleri (evi, ağılı, suyu vd) kötü

güçlerden ve afetlerden koruduklarına, insanların yoldaşları ve yardımcıları olduklarına inanılmıştır (Memmedov 2002: 330). Baharda sürüden sağılan ilk süt, yer-su iyelerini memnun etmek için sağlık, bereket ve hayvanların kuvvetli olması amacıyla akarsuya dökülmektedir (Araz 1991: 54, Akman 2002: 9). Erzurum'da akşamları ev dışına maya, Ağrı, Elazığ, Diyarbakır'da tuz, ekşi hamur, iplik gibi nesnelerin verilmesi halinde bereketsizlik getireceğine inanılmaktadır (Kalafat 1990: 184). Buryatlarda ise süt ve ürünleri kültürel değer ve boy grubuna aitliğin simgesidir ve yabancılara verilmesi yasaktır (Lvova vd. 2013: 157). Buradan, hayvanın ilk sütünün bir akarsuya dökülmesinin yer-su iyelerine sunulan kurbanın bolluk, bereket istemiyle meşrulaştırılmış şekli olduğu, yün tarağının evden çıkarılmamasının temelinde tarağın kötü niyetli insanların eline geçmesini önleme girişimini engelleyerek ev iyesini hoşnut etme inancının yer aldığı düşünülebilir.

Birçok kültürel miras, küreselleşmeyle birlikte kültür tek tipleşmesi, savaş, turizm, sanayileşme, kırsal göç, toplu göç ve doğa dengesinin bozulması gibi nedenlerle yok olma tehlikesi altındadır (Oğuz 2013: 13-164). Bu tehlikeye karşı, UNESCO tarafından halkbilimi, etnoloji ve antropoloji disiplinlerinin ilgilendiği *gelenek* alanındaki kültürün korunması amacıyla *Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi* 17 Ekim 2003 tarihinde Paris'te kabul edilmiştir. Bu çalışmayla, hayvanlarla ilgili inanış ve uygulamaların, Somut Olmayan Kültürel Miras Sözleşmesi'nde belirtilen *Halk Bilimi Kadroları* arasında görülen *Doğa ve Evrenle İlgili Bilgi ve Uygulamalar* bölümündeki *Mitik, Şamanik, Kozmogonik, Eskatolojik Halk İnanışları ile Halk Takvimi ve Meteorolojisi*'ne (Oğuz 2013: 160) konu ve materyal desteği olabilecek nitelikte, yaşayan geleneksel kültür mirası olarak değerlendirilmesi ve eğitim programlarında yer alarak gelecek kuşaklara aktarılması önerilebilir.

Tarih boyunca hayvan türlerine karşı tutum ve davranışlar din, kültür ve gelenekler sonucunda şekillenmiştir (Mejdell 2006: 293). Günümüzde, çevre sorumluluğu ve duyarlılığı ile sosyal değerler arasında paralel bir ilişkinin varlığı gözlenmektedir. Bu bakımdan toplumların ekonomik, siyasal, felsefi, etik, kültürel ve sosyal gelişmişlik düzeyleri, ülkelerin çevre politikalarını, duyarlılığını ve sorumluluğunu etkilemektedir (Mahmutoğlu 2009: 25). Bitki ve hayvan türlerinin yok oluşu *doğa gönüllülerini* ortaya çıkardığı gibi, yerel ve ulusal belleklerin yok oluşu *kültür gönüllülerini* ortaya çıkarmıştır (Oğuz 2013: 8). Halk inançları, insanların geçmişe bağlılıklarından, beklentilerin-

den, kaygılarından, duygusallıklarından kaynaklanan tarihî köke ve derinliğe sahiptir. *Bunlar hurafedir, batıldır, dine aykırıdır* düşünceleri ile bir kenara itilerek halk inançlarının işlevini ortadan kaldırmak dinin halk arasındaki temellerinin yıkılmasına katkı sağlamaktadır. İslam dinine dayanan birçok inanç ve uygulama halk inancı veya halk kültürü ile desteklenmektedir (Eroğlu 2006: 88). Bu bağlamda Anadolu insanının iyi ve dostane ilişkiler kurduğu hayvanların inançlarda ve bunlara bağlı pratiklerde oynadıkları rol müspettir (Mollaibrahimoğlu 2008: 138). Bu bakımdan, hayvanlarla ilgili inançların incelenmesi, derlenmesi ve sürdürülmesiyle, Anadolu'daki hayvanlar özelinde oluşacak farkındalıkların kültür endüstrisine aktararak hayvan varlığının ve doğal dengenin korunmasına katkı sağlayacağı düşünülebilir.

Sonuç olarak, Anadolu insanının sosyo-kültürel, ekonomik hayatında son derece önemli bir yere sahip olan hayvanlarla ilgili inanışların Orta Asya'dan Anadolu'ya gelen Türklerin inanç ve pratiklerini beraberinde taşıyarak günümüzde yaşattıkları; Anadolu'da Türklerin benimsediği inanışların etkilediği medeniyetlerin kültürel, tarihi, coğrafi ve sosyo-psikolojik etkilerinin bir *Hayvan Kültü*nün oluşmasına neden olduğu ve Anadolu insanının inanç dünyasında varlığını sürdürdüğü; kültürel, ekolojik zenginlik ve dengelerin devamına hizmet edebilecek inanışların gelecekte özenle korunmaları gerektiği ileri sürülebilir.

Kaynaklar

- Acıpayamlı, Orhan (1962). "Anadolu'da Nazarla ilgili Bazı Adet ve İnanmalar". *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi* 20 (1-2): 1-40.
- Aça, Mehmet (1999). "Tufan'ın Kuşları ve Kozu Körpeş-Bayan Sulu Destanındaki Bazı Kuşlar". *Milli Folklor* 6 (42): 53-57.
- Akalın, Şükrü Halûk (1993). "Üzerlik". *II. Uluslararası Karacaoğlan ve Çukurova Halk Kültürü Sempozyumu (20-22 Kasım 1991)*. Adana: Çukurova Üniversitesi Basımevi.
- Akman, Eyüp (2002). "Türk ve Dünya Kültüründeki Su Kültü Üzerine Düşünceler". *Kastamonu Eğitim Dergisi* 10(1): 1-10.
- Araz, Rifat (1991). *Harput'ta Eski Türk İnançları ve Halk Hekimliği*. Ankara: Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yay.
- Arslan, Erden Sedat (1998). *Ege Bölgesi Folklorunda Veteriner Hekimliği ve Hayvancılık Üzerine Araştırmalar*. Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.

- Başbuğ, Hayri (1986). *Aşiretlerimizde At Kültürü*. İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yay.
- Bayat, Fuzuli (2008). "Sosyo-Kültürel ve Sosyo-Ekonomik Bağlamda Yengi Kün (Nevruz): Mitolojik Olgudan Mitolojik Kurguya". *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 7(1): 139-148.
- Boratav, Pertev Nail (1994). *Türk Halkbilimi II 100 Soruda Türk Folkloru*. İstanbul: Gerçek Yay.
- _____,(2001). *Halk Edebiyatı Dersleri*. İstanbul: Tarih Vakfı Yay.
- Büyükokutan, Aslı (2007). "Muğla Yöresi Alevi Türkmenlerinde Ölümle İlgili İnanç ve Pratikler". *Türklük Bilimi Araştırmaları XXI*: 63-86.
- Dilek, İbrahim (1996). "Altay Türklerinde Halk İnanışları". *bilig* (3): 96-102.
- Diñçer, Ferruh (1967). *Türk Folklorunda Veteriner Hekimliği Üzerine Araştırmalar*. Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Duvarcı, Ayşe (2005). "Türklerde Tabiat Üstü Varlıklar ve Bunlarla İlgili Kabuller, İnanmalar, Uygulamalar". *bilig* (32): 125-44.
- Düzgün, Dilaver (2005). "Türkiye ve Azerbaycan Sahalarında Uygulanan Saya Geleceğinin Karşılaştırılmalı Tahlili". *Milli Folklor* 9 (65): 24-28.
- Ekici, Metin ve Pınar Fedakar (2014). "Gelenek, Aktarma, Dönüşüm ve Kültür Endüstrisi Bağlamında Nazar ve Nazar Boncuğu". *Milli Folklor* (101): 40-50.
- Elçin, Şükrü (1997). "Türk Halk Edebiyatında Turna Motifi". *Türk Halk Edebiyatı Araştırmaları*. Ankara: Akçağ Yay.
- Ergun, Metin (1997). *Türk Dünyası Efsanelerinde Değişme Motifi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yay.
- Ergun, Pervin (2004). *Türk Kültüründe Ağaç Kültü*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yay.
- _____,(2011). "Alevilik-Bektaşilikteki Tavşan İnanıcının Mitolojik Kökenleri Üzerine". *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi* (60): 281-312.
- Erkin, Alikerber (2013). "Uygur Türklerinde Büyücülük". *Bilim ve Kültür-Uluslararası Kültür Araştırmaları Dergisi* (2): 174-185.
- Eroğlu, Ahmet Hikmet (2006). "Türk Halk İnançlarının Güncel Değeri". *I. Türkiyat Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri (25-26 Mayıs 2006)*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırma Enstitüsü Yay.
- Eyuboğlu, İsmet Zeki (2007). *Anadolu İnançları*. İstanbul: Derin Yay.
- Gül, Erdoğan (2013). "Eski Mısır Medeniyetinde Hamilelik Testi". <http://www.bilgiustam.com/ eski-misir-medeniyetinde-gebelik-testi-cinsiyet-tespiti-ve-dogum-kontrolu>. Erişim tarihi: 19.10.2013.

- İnan, Abdülkadir (1963). “Nazarlıklar”. *Türk Folklor Araştırmaları* 8(169): 3138.
- _____(1998). “Türklerde Su Kültü ile İlgili Gelenekler”. *Makaleler ve İncelemeler I*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- _____(2000). *Tarihte ve Bugün Şamanizm Materyaller ve Araştırmalar*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay.
- Kafesoğlu, İbrahim (1988). *Türk Milli Kültürü*. İstanbul: Boğaziçi Yay.
- Kalafat, Yaşar (1990). *Doğu Anadolu’da Eski Türk İnançlarının İzleri*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yay.
- _____(1998). “Anadolu ve Yakın Çevresi Türk Halk İnançlarında Ölüm veya Halk İnançlarına Göre Yatır Ziyareti”. *Geçmişten Günümüze Mezarlık Kültürü ve İnsan Hayatına Etkileri Sempozyumu*. İstanbul.
- _____(1999). “Kazakistan’daki Türk Halk inançları”. *Milli Folklor* 11 (42): 66-71.
- Kalkan, Cahit (1991). *Döl Tutmayan Düvelerde, Klitoris’in Çıkarılması ve Koterizasyonunun Kan Progesteron ve Östrojen Seviyeleri ile Gebe Kalma Üzerine Etkisi*. Doktora Tezi. Elazığ:Fırat Üniversitesi.
- Keskin, Mustafa (2004). “Din ve Toplum İlişkileri Üzerine Bir Genelme”. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi* IV (2): 7-21.
- Kılıç, Abdullah (2001). “İsparta Yöresi Halk İnançları”. *Uluslararası Anadolu İnançları Kongresi Bildirileri*. Ankara: Evrak Yay.
- Lvova, E.L. vd. (2013). “Güney Sibiry Türklerinin Geleneksel Dünya Görüşleri”. Çev. Metin Ergun. Konya: Kömen Yay.
- Mahmutoğlu, Abdülkadir (2009). *Kırsal Alanda Çevre Sorunlarına Etik Yaklaşım: Kırsal Çevre Etiği*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Mejdell, Cecilie Marie (2006). “The Role of Councils on Animal Ethics in Assessing Acceptable Welfare Standards in Agriculture”. *Livestock Science* 103: 292-6.
- Memmedov, Cemil (2002). “Eski Türklerde Gizli Tabiat Kuvvetlerine İnanma (İye İnanca)”. *Türkler*, Ankara: Yeni Türkiye Yay.
- Mollaibrahimoğlu, Çiğdem (2008). *Anadolu Halk Kültüründe Hayvanlar Etrafında Oluşan İnanç ve Pratikler*. Yüksek Lisans Tezi. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi.
- Oğuz, M. Öcal (2004). *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yay.
- _____(2013). *Somut Olmayan Kültürel Miras Nedir?* Ankara: Geleneksel Yay.
- Olgunsoy, Berna (2007). *Balıkesir Yöresinden Derlenmiş Bitki ve Hayvanlarla İlgili İnanış ve Uygulamalar Üzerine Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi.
- Ögel, Bahaeddin (1995). *Türk Mitolojisi II*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay.

- _____(1998). *Türk Mitolojisi I*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay.
- Örnek, Sedat Veyis (1966). *Sivas ve Çevresinde Hayatın Çeşitli Safhalarıyla İlgili Batıl İnançların ve Büyüsel İşlemlerin Etnolojik Tetkiki*. Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi Yay.
- Özdemir, Nebi (1997). "Türkiye'deki Halk Eğlenceleri ve Kış Eğlenceleri". *V. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi*. Ankara.
- Özen, Rahşan ve Erhan Yüksel (2014). "Kayseri Folklorunda Hayvanlar İle İlgili İnanışlar Üzerine Bir Değerlendirme". *Erciyes Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi* 11(1): 23-28.
- Pürlü, Kadir (2002). *Sivas'ta İlbeyle Türkmenleri*. Sivas: Sivas Belediyesi Kültür Yay.
- Sarpkaya, Seçkin (2014). "Türk Dünyası Efsanelerinde Ayı Tasavvurunun Değişim ve Dönüşümü". *Milli Folklor* (101): 149-61.
- Selçuk, Ali (2008). *Ağaçeri Türkmenleri-Tahtacılar*. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yay.
- Sinmez, Çağrı Çağlar ve Ali Yiğit (2014). "Sivas Folklorunda Davar Yüzü (Saya Gezme) ve Koç Katımı Töreni". *Lokman Hekim Dergisi* 4 (1): 19-25.
- Temizkan, Mehmet (2014). "Türk Kültüründe ve Alevi Bektaşî İnançında Turna". *Milli Folklor* (101): 162-170.
- Üçer, Müjgan (1973). "Üzerlik". *Sivas Folkloru* 6 (1): 3-6.
- Üçer, Cenksu (2005). *Tokat Yöresinde Geleneksel Alevilik*. Ankara: Ankara Okulu Yay.
- Yaltırık, Mehmet Berk (2013). "Türk Kültüründe Hortlak-Cadı İnanışları". *Tarih Okulu Dergisi* (16): 187-232.
- Yerlikaya, Halis (2002). "Elazığ ve Çevresinde Hayvan Hastalıklarında Halk Hekimliği Üzerine Araştırmalar". *Kafkas Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi* 8 (2): 131-38.
- Yeşildal, Ünsal Yılmaz (2007). *Anadolu Folklorunda Geyik*. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Yüksel, Erhan (2012). *Aşağı Fırat Havzasında Veteriner Hekimliği Folkloru Üzerine Araştırmalar*. Doktora Tezi. Elazığ: Fırat Üniversitesi.

KAYNAK KİŞİ LİSTESİ

Sıra	Adı Soyadı	İl	İlçe	Köy	Görüşme Tarihi
KK 1	Ömer Yoğurtlu	Konya	Derebucak	Y. Kayalar	22.06.2013
KK 2	İsmail Baş	Sivas		Günören	20.04.2012
KK 3	Hüseyin Ramazan	Çankırı	Şabanözü	Gündoğmuş	25.06.2010

KK 4	Hayri Çiçek	Çankırı	Korgun	İkiçam	14.06.2010
KK 5	Feramin Erciyes	Çankırı	Eldivan		13.06.2010
KK 6	Bayram Güneş	Kırşehir	Kaman	Ç. H. Bayram	12.03.2010
KK 7	Kenan Gül	Kırşehir	Kaman	Ç.H. Bayram	12.03.2010
KK 8	Seyfullah Erol	Kırşehir			06.03.2010
KK 9	Mesut Şenyüz	Kırıkkale		Bedesten	09.05.2010
KK 10	İrfan Tuna	Konya	Akşehir		28.04.2013
KK 11	Tahsin Yazgan	Konya	Karapınar	Çıralı	11.05.2013
KK 12	Erol Görgülü	Aksaray	Ağaçören	Sarıağıl	12.06.2013
KK 13	Bünyamin Cihan	Çankırı	İlgaz	Mülâyim	17.06.2010
KK 14	Ali Yıldız	Konya	Seydişehir	Kesecik	25.04.2013
KK 15	Mustafa Solak	Aksaray			10.06.2013
KK 16	Abdullah Topdemir	Konya	Hadim		10.05.2013
KK 17	Zeki Öksüz	Sivas	Altınyayla	Deliilyas	16.04.2012
KK 18	Orhan Şahin	Sivas	Gemerek		30.04.2012
KK 19	İrfan Şeker	Sivas	Hafik	Acıpınar	22.05.2012
KK 20	Mehmet Dolaş	Sivas	Divriği	Uzunkaya	23.04.2012
KK 21	Ali Karagöz	Sivas	Divriği	Uzunkaya	23.04.2012
KK 22	İsmail Datlı	Sivas	Hafik	Acıpınar	22.05.2012
KK 23	Hayrullah Koç	Çankırı	Kurşunlu	Taşkaracalar	20.06.2010
KK 24	Şükrü Koç	Çankırı	Kurşunlu	Taşkaracalar	20.06.2010
KK 25	Ali Karpuz	Karaman	Ermeneç	Kazancı	05.07.2013
KK 26	Kamil Dündar	Sivas		Kurtlapa	21.04.2012
KK 27	İsmet Ünal	Sivas	Altınyayla	Kürkçüyurt	16.04.2012
KK 28	Sinan Demir	Sivas	Suşehri	Tatar	26.06.2012
KK 29	Mustafa Duran	Yozgat			27.02.2009
KK 30	Mehmet Oğurlu	Konya	Ahırlı	Akkise	21.06.2013
KK 31	Ekrem Türker	Konya	Akören		01.05.2013
KK 32	Celal Dutar	Konya	Akören	Avdan	01.05.2013
KK 33	Tekin Aydın	Aksaray	Ağaçören	Kederli	12.06.2013
KK 34	Raşit Akbulut	Aksaray	Gülağaç	Sarathı	11.06.2013
KK 35	İbrahim Kalkan	Aksaray	Güzelyurt		11.06.2013
KK 36	İbrahim Alışan	Konya	Derbent		07.05.2013
KK 37	Rifat Aydoğan	Konya	Emirgazi		24.06.2013
KK 38	Sami Özdoğan	Konya	Güneysınır		05.05.2013

KK 39	Ahmet Kumaşçı	Konya	Güneysınır		05.05.2013
KK 40	İbrahim Şimşek	Konya	Sarayönü		06.11.2012
KK 41	Mehmet Ödçölmekçi	Konya	Taşkent	Balcılar	25.06.2013
KK 42	Mustafa Dursun	Konya	Tuzlukçu	Pazarkaya	12.05.2013
KK 43	Hüseyin Teke	Aksaray	Gülağaç	Demirci	11.06.2013
KK 44	Cihat Çetinkaya	Aksaray	Güzelyurt		11.06.2013
KK 45	Yusuf Subaşı	Sivas	Altınyayla	Paşaköy	16.04.2012
KK 46	Emrah Dolaş	Sivas	Divriği	Uzunkaya	23.04.2012
KK 47	Bahattin Dilce	Sivas	Suşehri		26.06.2012
KK 48	Ali Rıza Aktaş	Aksaray	Ağaçören	Sarıağıl	12.06.2013
KK 49	Mustafa Kabak	Karaman	Kazım Karabekir	Özyurt	04.07.2013
KK 50	Servet Çavuş	Konya	Çumra		04.05.2013
KK 51	Kadir Pürlü	Sivas			14.04.2012
KK 52	Davut Altıntepe	Aksaray	Ağaçören	Kırminli	12.06.2013
KK 53	Halil Kaya	Konya	Doğanhisar	Yenice	15.05.2013
KK 54	Mustafa Genel	Konya	Karapınar		11.05.2013
KK 55	Sefer Çirkin	Sivas	Altınyayla	Kale	17.04.2012
KK 56	Ahmet Doğan	Sivas	Altınyayla	Kale	17.04.2012
KK 57	Mehmet Yıldırım	Sivas	Altınyayla	Paşaköy	16.04.2012
KK 58	Yusuf Kurt	Sivas	Altınyayla	Kale	17.04.2012
KK 59	Nusret Öksüz	Sivas	Altınyayla	Deliilyas	16.04.2012
KK 60	Emine Kıl	Konya			10.11.2013
KK 61	İbrahim Sarı	Konya	Beyşehir	Gündoğdu	02.05.2013
KK 62	Hacı Ercan	Konya	Cihanbeyli	Kırkuşla	19.04.2013
KK 63	Bekir Üründü	Konya	Çeltik	İshakuşağı	19.06.2013
KK 64	Bahri Özcan	Konya	İlgin	Orhaniye	13.04.2013
KK 65	Raşit Küçük	Konya	Yalıhüyük		21.06.2013
KK 66	Koçaş Ekinci	Aksaray	Ağaçören		12.06.2013
KK 67	Ahmet Akbulut	Aksaray	Gülağaç	Sarathlı	11.06.2013
KK 68	Kudret Akdoğan	Aksaray	Sarıyahşi	Bekdik	12.06.2013
KK 69	İrfan Yaralı	Konya	Altnekin	Yenice	23.04.2013
KK 70	Mehmet Akkanat	Konya	Derebucak		22.06.2013
KK 71	İlyas Dönmez	Konya	Emirgazi	Işıklar	24.06.2013
KK 72	Özcan Koç	Karaman			04.07.2013
KK 73	Rahmi Solak	Karaman			04.07.2013

KK 74	Hüseyin Boran	Sivas	Altınyayla	Deliilyas	16.04.2012
KK 75	Zübeyde Piriñ	Konya			10.11.2012
KK 76	Hilmi Uysal	Karaman			04.07.2013
KK 77	Ahmet Kasap	Sivas	Gürün		14.05.2012
KK 78	Müslüm Sayılğan	Sivas	Gürün	Bahçeiçi	14.05.2012
KK 79	İbrahim Yıldız	Kayseri	Pınarbaşı	Demircili	18.06.2009
KK 80	Mehmet Şahin	Sivas	Divriği		23.04.2012
KK 81	Fadimana Çakır	Konya	Akşehir	Ortaköy	28.04.2013
KK 82	Abdullah Korkmaz	Konya	Yunak	Kuzören	19.06.2013
KK 83	Dursun Kara	Çankırı	Yapraklı	Yaka	16.06.2010
KK 84	Mehmet Yılmaz	Kayseri	Sarıoğlan	Ömürlü	25.06.2009
KK 85	Osman Bozkuş	Kayseri	Sarıoğlan	Ömürlü	25.06.2009
KK 86	Ömer Temel	Kayseri	Sarıoğlan	Ömürlü	25.06.2009
KK 87	Musa Yıldız	Kırıkkale	Karakeçeli		13.05.2010
KK 88	Hüseyin Bahadır	Kırıkkale		Hasandede	10.05.2010
KK 89	Serpil Özkan	Kırıkkale	Yahşihan	İrmak	20.05.2010
KK 90	Veli Aytemiz	Yozgat	Akdağmadeni	Bozhüyük	24.02.2009
KK 91	İzzet Kılıç	Yozgat	Sarıkaya	Toprakpınar	28.03.2009
KK 92	Kenan Çarbođa	Sivas	Gemerek	Seydinali	01.05.2012
KK 93	İmdat Çarbođa	Sivas	Gemerek	Seydinali	01.05.2012
KK 94	Ali Dumlu	Sivas			14.04.2012
KK 95	İbrahim Demir	Çankırı	Korgun	İkiçam	14.06.2010
KK 96	Mehmet Özkaraabyık	Konya			13.11.2012
KK 97	Mehmet Biçer	Konya	Akören	Karahüyük	01.05.2013
KK 98	Sami Yaldır	Konya	Cihanbeyli	Ağabeyli	19.04.2013
KK 99	İsmail Gökmen	Konya	Derebucak	Y. Kayalar	22.06.2013
KK 100	Kemal Güneş	Konya	Emirgazi		24.06.2013
KK 101	Faik Turgut	Konya	İlgın	Karaköy	13.04.2013
KK 102	Metin Çelik	Konya	İlgın	Zaferiye	13.04.2013
KK 103	Murat Ergin	Konya	Kadınhanı	Meydanlı	06.11.2012
KK 104	Nuri Çoban	Konya	Sarayönü		06.11.2012
KK 105	Sefa Ülker	Konya	Sarayönü	Değirmenli	06.11.2012
KK 106	Hüseyin Işık	Konya	Taşkent	Balcılar	25.06.2013
KK 107	Hasan Güngör	Konya	Taşkent	Balcılar	25.06.2013
KK 108	Mahmut Aktürk	Aksaray			10.06.2013

KK 109	Süleyman Şahin	Aksaray			10.06.2013
KK 110	Evliya Çelik	Aksaray	Ağaçören	Kederli	12.06.2013
KK 111	Vedat İkinci	Aksaray	Sarıyahşi	Bekdik	12.06.2013
KK 112	Ferhat Ateş	Karaman	Başyayla		05.07.2013
KK 113	Derviş Ahmet Şen	Karaman			04.07.2013
KK 114	Halil Saraylı	Karaman	Ayrancı	Saray	06.07.2013
KK 115	Ramazan Ateş	Karaman	Kazım Karabekir	Özyurt	04.07.2013
KK 116	Şakir Mutlu	Konya	Ahırlı		21.06.2013
KK 117	Altay Güleç	Karaman			04.07.2013
KK 118	Kasım Bulak	Sivas	Gemerek	Eskiçubuk	24.09.2012
KK 119	Osman Ayan	Sivas	Gölova		07.05.2012
KK 120	Remzi Sarıtaş	Sivas	Hafik	Acıpınar	22.05.2012
KK 121	Tuncay Kartal	Sivas	Suşehri		26.06.2012
KK 122	Ramazan İlhan	Kırşehir	Akçakent		14.03.2010
KK 123	Nurettin Küçükkoğlu	Kırıkkale			08.05.2010
KK 124	Yahya Altun	Sivas	Hafik	Acıpınar	22.05.2012
KK 125	Arif Civelek	Çankırı			12.06.2010
KK 126	Suzi Şaştım	Sivas			14.04.2012
KK 127	Muammer Eser	Konya	Akşehir	Ortaköy	28.04.2013
KK 128	Mehmet Utlü	Aksaray	Ağaçören	Sarıağıl	12.06.2013
KK 129	Mustafa Tatlı	Sivas		Tahtıkement	20.04.2012
KK 130	Duran Koç	Sivas		Günören	20.04.2012
KK 131	Fatih Şahin	Sivas	Hafik	Özen	21.05.2012
KK 132	Ramazan Genç	Konya	Tuzlukçu		12.05.2013
KK 133	Osman Çınar	Konya	Yalıhüyük		21.06.2013
KK 134	Mustafa Kuzugüdenli	Kırıkkale	Keskin		15.05.2010
KK 135	Durdu Karakaya	Kayseri		Tavlusun	09.04.2009
KK 136	Şeref Ulu	Kırıkkale	Keskin	Cankurtaran	15.05.2010
KK 137	Hüseyin Ünübaltaçı	Konya	Çumra	Karkın	04.05.2013
KK 138	Kemal Kotuk	Konya	Emirgazi		24.06.2013
KK 139	Mahmut Kaya	Konya	Emirgazi	Işıklar	24.06.2013
KK 140	Serdar Topdemir	Konya	Hadim		10.05.2013
KK 141	Ömer Dağ	Konya	Kulu	Canmana	16.05.2013
KK 142	Abdullah Sürer	Konya	Seydişehir	Kesecik	25.04.2013
KK 143	Erhan Yılmaz	Konya	Taşkent		25.06.2013

KK 144	Şerafettin Uçar	Konya	Yalıhüyük		21.06.2013
KK 145	Adnan Balalioğlu	Aksaray			10.06.2013
KK 146	Mustafa Özataş	Aksaray			10.06.2013
KK 147	Ahmet Arık	Aksaray	Eskil	Akgöl	13.06.2013
KK 148	Cüneyt Demir	Aksaray	Ortaköy		13.06.2013
KK 149	Mehmet Oğuz	Karaman			04.07.2013
KK 150	Hikmet Remet	Karaman	Kazım Karabekir		04.07.2013
KK 151	Mustafa Kahraman	Sivas			15.04.2012
KK 152	Ali Kaplanbaba	Sivas	Gürün	Bahçeici	14.05.2012
KK 153	Mehmet Özdemir	Karaman			04.07.2013
KK 154	Recep Kama	Sivas			14.04.2012
KK 155	Ali Özekin	Konya	Akören		01.05.2013
KK 156	Yılmaz Gülen	Konya	Çumra		04.05.2013
KK 157	Osman Balalioğlu	Aksaray			10.06.2013
KK 158	Metin Uçar	Sivas			15.04.2012
KK 159	Hasan Kartal	Sivas	Suşehri		26.06.2012
KK 160	Mustafa Aydın	Aksaray	Gülağaç		11.06.2013
KK 161	Ömer Tatlı	Konya			27.04.2013
KK 162	Abdurrahman Pirinç	Konya			10.11.2012
KK 163	Duran Ayhan	Konya	Sarayönü	Değirmenli	06.11.2012
KK 164	Mustafa Ügdül	Konya			24.04.2013
KK 165	İsmail Becerik	Konya	Akşehir	Altuntaş	28.04.2013
KK 166	Salih Öncü	Konya	Bozkır		05.05.2013
KK 167	Duran Çelik	Konya	Bozkır	Sarıoğlan	05.05.2013
KK 168	Ali Şeber	Konya	Çeltik		19.06.2013
KK 169	Bayram Baysal	Konya	Çeltik	Küçükhasan	19.06.2013
KK 170	Cemil Özcan	Konya	Çumra	Okçu	04.05.2013
KK 171	Abdullah Yıldırım	Konya	Hadim		10.05.2013
KK 172	Mustafa Atol	Konya	Hüyük		08.05.2013
KK 173	Cumhur Adıay	Konya	İlgın		13.04.2013
KK 174	Musa Şimşek	Konya	İlgın	Zaferiye	13.04.2013
KK 175	Sadullah Akbaş	Konya	Kadınhanı	Osmancık	20.04.2013
KK 176	Mehmet Yavuz	Konya	Taşkent		25.06.2013
KK 177	İbrahim Yavuz	Konya	Taşkent	Afşar	25.06.2013
KK 178	Nevzat Demir	Konya	Tuzlukçu	Türsunlu	12.05.2013

KK 179	Mustafa Özcan	Konya	Yalıhüyük		21.06.2013
KK 180	Vedat Yaman	Aksaray	Ağaçören		12.06.2013
KK 181	Şahin Koç	Aksaray	Güzelyurt		11.06.2013
KK 182	Akip Ekici	Aksaray	Ortaköy		13.06.2013
KK 183	Mustafa Göküş	Karaman	Ermenek		05.07.2013
KK 184	Kubilay Uzun	Karaman	Ermenek	Kazancı	05.07.2013
KK 185	Abdülkadir Aytar	Karaman	Kazım Karabekir	Akar	04.07.2013
KK 186	Abdullah Aktürk	Karaman	Sariveliler		07.07.2013
KK 187	Mustafa Özçelik	Konya	Sariveliler	Çevrekavak	07.07.2013
KK 188	Murat Çetin	Konya	Bozkır		05.05.2013
KK 189	Mehmet Ebsuç	Konya			27.04.2013
KK 190	Selahattin Paran	Konya	Çumra	Okçu	04.05.2013
KK 191	Murat Soydan	Konya	Kadınhanı		20.04.2013
KK 192	Ali Karabucak	Konya	Altnekin		23.04.2013
KK 193	Mustafa Temiz	Konya			27.04.2013
KK 194	Bilal Akdemir	Konya	Emirgazi		24.06.2013
KK 195	Ali Çökelek	Konya	Taşkent	Balcılar	25.06.2013
KK 196	Cumali Bakan	Aksaray	Güzelyurt	Gaziemir	11.06.2013
KK 197	Celal Boz	Aksaray	Güzelyurt	Gaziemir	11.06.2013
KK 198	Ali Özçınar	Aksaray	Ortaköy		13.06.2013
KK 199	Abdullah Piriç	Konya			10.11.2012
KK 200	Ramazan Orhan	Konya	Akşehir	Altuntaş	28.04.2013
KK 201	Engin Öztürk	Konya	Kulu	Dipdede	16.05.2013
KK 202	Halil Yolalan	Sivas	Ulaş		10.07.2012
KK 203	Hasan Çiftçi	Sivas	Suşehri	Tatar	26.06.2012
KK 204	Muhlis Şahin	Yozgat	Akdağmadeni	Akbaş	15.02.2009
KK 205	Hakkı Bezirci	Konya			24.04.2013
KK 206	Kadir Küçüktop	Konya	Akşehir		28.04.2013
KK 207	Mahmut Karani	Sivas	Altınyayla		16.04.2012
KK 208	Nedim Öztaş	Aksaray	Ağaçören	Kırminli	12.06.2013
KK 209	Numan Tuna	Konya	Akşehir		28.04.2013
KK 210	Mehmet Ekinci	Aksaray	Ağaçören		12.06.2013
KK 211	Hulusi Ağca	Sivas	Altınyayla	Kızılhüyük	17.04.2012
KK 212	Duman Çelik	Sivas	Gemerek		24.09.2012

An Evaluation of Beliefs and Applications on Animals in Central Anatolia Region *

Çağrı Çağlar Sinmez**
Gökhan Aslım***

Abstract

In this study, it was aimed to determine the importance of beliefs and applications on animals in Central Anatolia in terms of Turk beliefs; also, it was aimed to compare these beliefs and applications with the other regions in Turkey and all over the world and finally to clarify these beliefs and applications. The beliefs on animals were evaluated under the titles of evil eye, news, extraordinary creatures, gender, delivery, ethno meteorology and calendar, luck or unlucky, abundance or in fertility and death.

It was found that people in Anatolia had beliefs that were coming from Middle Asia to Anatolia about animals which were very important for their lives both socio-culturally and economically. It can be said that the people living in Anatolia have maintained beliefs coming from Turk tribes and the cultural, historical, geographical and socio-psychologic effects of these beliefs lead to be developed an *Animal Cult*. Furthermore, these are still existing in Anatolian Turk's beliefs.

Keywords

Animal, Beliefs on animals, Central Anatolia Region, folk beliefs

* This study was carried out in Kyrgyzstan / Bishkek on April 24-26, 2014. It is the extended version of the oral presentation of the VIth International Young Turkologists Symposium.

** Assist. Prof. Dr., Erciyes University, Faculty of Veterinary Medicine, Department of Veterinary Medicine History&Deontology - Kayseri/Turkey
cagribey6038@hotmail.com

*** Assist. Prof. Dr., Aksaray University, Faculty of Veterinary Medicine, Department of Veterinary Medicine History&Deontology - Aksaray/Turkey
vetaslim@gmail.com

К вопросу о распространенных в Центральной Анатолии верованиях и ритуалах, связанных с животными*

Чагры Чаглар Синмез**

Гёкхан Аслым***

Аннотация

Целью данного исследования является рассмотрение бытующих в Центральной Анатолии верований и практик, связанных с животными, и определение их места среди тюркских народных верований, сравнение их с представлениями и поверьями, бытующими в других регионах Турции, в тюркском мире и у других народов. Поверья, связанные с животными, собраны и проанализированы под тематическими разделами: вера в сглаз, вести, сверхъестественное, пол, рождение, народная метеорология, к счастью-несчастью, изобилие-неурожай, смерть и т.п.

Было выявлено, что принесенные тюрками из Центральной Азии верования, связанные с животными, сохранялись у жителей Центральной Анатолии, в хозяйственной и социально-культурной жизни которых большую роль играли животные. Можно сказать, что жители Анатолии сохранили верования, происходящие от тюркских племен, и культурные, исторические, географические и социально-психологические последствия этих верований привели к развитию культа животных в Центральной Азии. Более того, они все еще существуют в верованиях анатолийских турок.

Ключевые слова

народные поверья, животные, культ животных, Центральная Анатолия.

* Настоящая статья представляет собой доработанный текст доклада, который был представлен на VI Международном симпозиуме молодых тюркологов, состоявшемся 24-26 апреля 2014 года в Бишкеке, Кыргызстан.

** Ст. преп. д-р., Университет Эрджиес, Ветеринарный факультет, кафедра Истории ветеринарной медицины и этики - Кайсери / Турция
cagribey6038@hotmail.com

** Ст. преп. д-р., Университет Аксарая, Ветеринарный факультет, кафедра Истории ветеринарной медицины и этики - Аксарай / Турция
vetaslim@gmail.com